

PONGRÁCZ ATTILA*

A DUÁLIS SZAKKÉPZÉS GYAKORLATA GYŐRI AUTÓIPARI VÁLLALATOKNÁL

THE PRACTICE OF DUAL VOCATIONAL EDUCATION AT ENTERPRISES OF AUTOMOTIVE INDUSTRY IN GYŐR

ABSTRACT

It is the creation and broadening of the dual education system that has been in the focus of the transformation and development of the national vocational system in the past few years. More and more students this formation model in Hungary – not only in secondary education, but in higher ones as well. This formation system does not appear to be another short-lived fashionable trend of the educational policy, but much rather a serious teaching system that goes back to both national and European antecedents and is capable of meeting the requirements and challenges of today's labour market. Such efforts have been proven by the labour market, too, since acquiring up-to-date and competitive technical professional knowledge at a concrete (producing) enterprise while studying will considerably increase skilled labourers' chances to find employment.

In Győr, there are several enterprises of automotive industry determinant on both national and international levels that are leading in realizing, implementing and assisting or supporting dual vocational education and training.

In this study of ours we give a brief summary on both the historical and legal background of the dual vocational education and training, present the main points of the student–parent–employer cooperation as well as the local experience gained on this practice-oriented model – based on concrete and factual company examples.

1. Bevezetés

Napjaink szakemberképzésének egyik leggyakrabban emlegetett szakkifejezése a duális képzés. Már nemcsak közép-, hanem felsőfokon¹ is egyre több diák tanul ebben a képzési modellben hazánkban, ami úgy tűnik, nem csak egy újabb múltó oktatáspolitikai (divat)irányzat, hanem komoly hazai és európai előzményekre visszanyúló, korunk munkaerő-piaci igényeire választ adni képes képzési rendszer. 2014-ben 22 ezer diák végzett a duális szakképzés keretében, hangzott el a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) főigazgatója sajtótájékoztatóján Kecskeméten, a Mercedes-Benz gyár oktatási központjában 2014. április 29-én.² Az ország szinte minden pontján elérhető már ez a képzési modell, aminek az előnyei (ingyenes, gyakorlatorientált, egy konkrét munkahelyekhez kapcsolódó, az elhelyezkedési esélyeket nagyban növelő, a diákok számára versenyképes tudást biztosító) nyilvánvalóak.³ Ma Magyarországon mintegy 100 ezer diák vesz részt a szakmunkásképzésben, akik közül 50 ezren a hazai előzményekkel is rendelkező, de manapság német mintájúként emlegetett duális szakképzésben tanulnak.⁴ Ezeket a törekvéseket a munkaerőpiac is visszaigazolja, hiszen jelentősen megnövelheti a szakmunkások elhelyezkedési esélyét, ha tanulmányaik alatt egy konkrét (termelő)vállalatnál naprakész és versenyképes gyakorlati szaktudást szereznek.

* Dr. Pongrácz Attila PhD, adjunktus, Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar.

Győrben több olyan, hazai és nemzetközi szinten is meghatározó autóiipari vállalat tevékenykedik, amely élen jár a duális képzés megvalósításában, támogatásában.⁵ Tanulmányunkban vázlatosan összefoglaljuk a duális szakképzés történeti és törvényi hátterét, bemutatjuk a diák–szülő–munkaadó együttműködésének a legfontosabb pontjait, valamint néhány győri vállalati példát is ismertetünk.

2. A hazai szakoktatás előzményei

Az elmúlt években a hazai szakképzési rendszer átalakításának-fejlesztésének fókuszában a duális rendszerű képzés megteremtése és kiszélesítése állt. Visszatekintve a magyar és az európai szakoktatás történetére, jól látható, hogy a szervezett keretekben folyó szak(ma)oktatás tulajdonképpen mindig is gyakorlatorientált volt. A középkori Európában a szellemi és a gyakorlati tudás műhelyei a kolostorok voltak, lakói magas szinten műveltek számos különleges, vagy éppen hétköznapi tevékenységet (gyógynövénytermesztés, sörfőzés, kertészkedés, kézművesség stb.), ugyanakkor tevékenységük fókuszában nem a különféle kétkézi szakmák művelőinek a felkészítése állt.⁶ A szervezett szakképzés a céhek megjelenéséhez köthető, amelyek működése, munkavégzése és a szakemberek (a leendő iparos legények, majd mesterek) kinevelése (a tanoncok képzési ideje – jellemzően 2–5 év –, az elvárt mennyiségű és minőségű elkészítendő munka, a „szabadulás” és a mesterré avatási szertartás menete stb.) szigorú szabályok alapján történt. Az elemi szintű népoktatás igényének a megszületése (XVIII. sz. második fele) és az egyes szakmák növekvő tudásanyaga és differenciálódása szükségessé tette, hogy a gyakorlati szakmai tudáson túl elméleti ismereteket is oktassanak. Az ipari forradalom, azaz a gazdaság fejlődése magával húzta az oktatási rendszert, azon belül a szakképzést is.⁷ A reformkor a politikai változások mellett az ipari-, és műszaki oktatás vonatkozásában is komoly előrelépést jelentett. A Kiegészítést követően az 1872-es ipartörvény volt az első érdemi eredményeket hozó lépés az államilag szervezett, iskolarendszerű szakképzés terén, amiben már láthatóak voltak a duális rendszer alapjai is.

1892-ben megalakult az Országos Iparoktatási Tanács, amely 1900-tól Országos Ipari és Kereskedelmi Tanács néven működött, és felügyelte a kereskedelmi szakoktatást is. Tevékenységébe tartozott az iparoktatási programok kidolgozása, az iparostanonc-iskolai, ipari tanfolyami és a tankönyvbírálati szabályzatok megalkotása, valamint a különböző szakiskolák és kézműves iskolák tanterveinek és szervezeti szabályainak a létrehozása. Külön gondot fordítottak a nőnevelésre is, hiszen egyre nagyobb arányban jelentek meg lányok is az ipari és kereskedelmi képzési területen. Ebből a szempontból külön is érdekes az a párhuzam, amely napjainkban is megfigyelhető, miszerint egyre több, korábban „férfias” szakmában jelennek meg lányok is a diákok és a későbbi munkavállalók között.

2.1. Szakoktatás a két világháború között

A két világháború közti hazai szakképzés irányelveit a Klebelsberg-i oktatáspolitikai keresztény-nemzeti gondolata alapján fogalmazták meg. A szakmaoktatás alapvetően két fő területre, az iparra és a mezőgazdaságra fókuszált. A mezőgazdasági szakképzésen belül négy szintet lehetett megkülönböztetni: a népiskolai oktatás keretében működtek a gazdasági irányú továbbképző iskolák, amelyek elsősorban östermeléssel foglalkozó településeken szerveződtek. A gyakorlati képzés, hasonlóan a többi mezőgazdasági képzést folytató iskolában, itt is az iskolai tankertekben zajlott. A második szintet az alsófokú, 2 tanéves mezőgazdasági szakképzés jelentette az ún. magyar királyi mezőgazdasági szakiskolákban.

Célcsoportja az önálló gazdák és bérlők fiai, valamint a leendő gazdasági altisztek voltak, akik elemi végzettséggel rendelkeztek, és betöltötték a 17. életévüket. A harmadik szinten voltak a középfokú mezőgazdasági iskolák, amelyek célja a polgárit vagy középiskolát végzett, elsősorban földbirtokosok és tehetősebb bérlők gyermekeinek a mezőgazdasági szakoktatása volt. A diákok a képzés végén érettségit kaptak, ami feljogosította őket (köz- és vagy mező)gazdasági irányú főiskolai tanulmányokra. Az agrárágazati képzés negyedik szintjét a felsőfokú (mezőgazdasági) akadémiai oktatás jelentette.

Az ipari szakmunkás képzést évtizedekig az 1884-es XVII. törvény szabályozta, amely az 1922-ben kiadott XII. törvény módosításaival már mutatja a duális jelleget, illetve a vállalati szféra bekapcsol(ód)ását a szakképzésbe. A törvény 113. §-a kimondja, hogy „*Tanonciskolákat (tanonctanfolyamokat) (112. §) a községeken és az államon felül, az ipari és kereskedelmi érdekképviseltek, ipari vagy kereskedelmi vállalatok tulajdonosai, valamint felekezetek is létesíthetnek, amennyiben erre a vallás- és közoktatásügyi minisztertől engedélyt kapnak.*”⁸

Ebben a korszakban a tanonciskoláknak 3 szintjét lehetett megkülönböztetni: általános tanonciskolák,⁹ általános tanonciskolák szakoktatással, szakirányú tanonciskolák. Ez utóbbinak a jelentőségét az adta, hogy ebben a típusban a gyakorlati ismereteket mesterektől sajátították el a tanoncok, míg az elméleti ismereteket az adott község vagy város népiskolájában tanulták heti 9 órában. Említést érdemel még, hogy külön figyelemmel kísérték a női tanoncok oktatását is. Az ő oktatásukat alapvetően iskolai keretek között, ún. nőipari iskolákban zajló tanoncképzés jelentette, jellemzően különféle kézi/házimunkákkal kapcsolatos területen (pl. fehérnemű varró, felsőruha varró, hímző). A rendszerhez tartoztak még az ipari szakiskolák (műhelygyakorlatok, szakszerű elméleti és rajzoktatás útján iparosok képzése), valamint a felső ipariskolák (olyan gyakorlati szakemberek képzése, akik önálló iparosok vagy kisebb ipartelepek és gyárak vezetői lesznek). Ez utóbbi két iskolatípusban a technikai ismereteket iskolai tanműhelyi és laboratóriumi gyakorlatok során lehetett elsajátítani.

A középfokú szakképzési rendszerbe beletartoztak még az olyan, különlegesnek számító szakterületek oktatására szolgáló intézmények, mint a bányászati és bőripari szakiskolák, Kocsigyártó ipariskola, Iparművészeti iskola, valamint az ún. ipari továbbképző tanfolyamok. Ez utóbbiak egyben már felnőttképzési színteret jelentettek, hiszen a fő céljuk az iparosok és munkások gyakorlati és elméleti továbbképzése volt.

2.2. Szakmunkásképzésünk a XX. sz. második felében

A II. világháborút követően a társadalmi szerkezet átrendeződésével párhuzamosan változott a hazai iskolarendszer és azon belül a szakképzés szerkezete is. A szakképzési rendszer átalakulásának a jogszabályi hátterét az 1949. évi IV. törvénycikk az iparostanulókról és a kereskedőtanulókról¹⁰ jelentette. A korábbi tanoncot, inast ettől kezdve nevezték iparos (ipari) tanulóknak. A duális képzési modell ebben a rendszerben is benne van, hiszen 1. § (1) az „*Iparostanuló vagy kereskedőtanuló az, aki ipari, illetőleg kereskedelmi üzemhez (üzletház) abból a célból szerződik, hogy elsajátítsa azt a készséget és azokat a szakmai ismereteket, amelyeket az illető ipari vagy kereskedelmi szakmában a kezdő segédttől (szakmunkástól) meg lehet kívánni. (...); 2. § (2) A tanulóviszony a tanulószerveződésen (11–17. §) alapul; a tanulóviszony alatt a tanuló kiképzése részben a munkáltató üzemében (üzletében), részben az iparostanulók, illetőleg a kereskedőtanulók képzésére szolgáló iskolában történik.*”

Az oktatási rendszer és azon belül a szakképzés átalakítását nemcsak pl. a nyolc osztályos általános iskola bevezetése mutatta látványosan, hanem a nagyüzemek és vállalatok

állami kézbe kerülése, valamint a nagymértékű iparosítás miatt is megnövekedett a szakemberigény is szükségessé tette. Ahogy az iparosításban, úgy sajnos a kapcsolódó iskolafejlesztésben is jellemzőek voltak a kellően nem átgondolt, a „haladás” érdekében végrehajtott változtatások, valamint a politikai-hatalmi érdekek miatt sokszor nem voltak egyértelmű fenntartói viszonyok (pl. hogy egy adott szakmát oktató iskolák az oktatási tárcához, vagy a kapcsolódó szakminisztériumhoz tartozzanak). Mindezek ellenére 1949–1959 között megközelítően 270 000 tanuló szerzett szakmunkás vizsgát, és a gomba módra szaporodó állami iparvállalatoknál el is tudtak helyezkedni.¹¹

A korszak szintén fontos változásához tartozik az ipari, mezőgazdasági és közigazdasági technikumok létrehozása az 1951/52-es tanévtől, amelyek középfokú szakembereket képeztek a gazdaság számára. Ez az új típusú, 3, majd 4 éves képzési idővel szervezett iskola a szakmai és a közismereti tudás megszerzése által egyrészt a szakmunkások és a mérnökök közti középvezetői munkakörök betöltésére, másrészt a főiskolai, egyetemi továbbtanulásra is felkészítette a tanulókat. Ezt az iskolatípust az 1961. évi III. törvényben is nevesítik,¹² és az ipari technikumok még 1969-ig működtek, de jelentőségében túlnőtt rajta a szakközépiskola, mint középfokú iskolatípus, amely érettségit és szakmunkás bizonyítványt is nyújtott. A törvény 14. § (2) szakasza kimondta, hogy a szakközépiskola együttműködik a képzés szakirányának megfelelő üzemmel, de az igazi munkahelyi szakmai képzést az alapfokú és a középfokú oktatás között megtalálható szakmunkás-tanulók kaptak. A törvény a „Szakmunkás-tanulók képzése” című fejezetében az alábbiakat olvashatjuk:

„9. § (1) *Az ipari, mezőgazdasági, erdőgazdasági, kereskedelmi, közlekedési tanulók (a továbbiakban: szakmunkás-tanulók) képzésének célja, hogy szakmunkás képesítést nyújtson az általános iskolában szerzett alapműveltség, világnézeti és erkölcsi felfogás elmélyítése mellett.*

(2) *A szakmunkás-tanulók gyakorlati képzése a munkahelyen és tanműhelyben, elméleti képzése pedig szakmunkás-tanuló intézetben (iskolában) történik.*

(3) *A tanulmányi idő a szakmai követelményektől függően általában 3 év.*¹³

Megállapítható tehát, hogy az 1960-as évekre kialakult az alapfokú oktatást követő, 3–4 iskolaév alatt elvégezhető oktatási kínálat: a középfokú oktatás gimnáziumokban, szakközépiskolákban és technikumokban történik, míg jelen van az ún. szakmunkástanuló-képzés is. Ezt, az érettségi vizsgát nem nyújtó képzést – figyelembe véve annak összetársadalmi-munkaerőpiaci jelentőségét – az 1969. évi VI. törvény a szakmunkásképzésről illesztette be a hazai középfokú oktatásba, amivel létrejött a „középiskola” és a „középfokú iskola” megkülönböztetés. A törvény 6. §-a kimondja, hogy „(1) *A népgazdaság szakmunkás utánpótlásáról elsősorban a szakmunkásképző iskolák gondoskodnak, (2) A szakmunkásképző iskola középfokú oktatási intézmény, amely szakmunkás képesítést és nem befejezett középiskolai képzést nyújt.*”¹⁴ A némileg magasabb általános műveltséget is nyújtó iskola-típus fókuszában természetesen továbbra is a fizikai munkakörben foglalkoztatható szakemberek képzése állt, így részletesen szabályozták a gyakorlati oktatással kapcsolatos kérdéseket:

„10. § (1) *A gyakorlati oktatás iskolai tanműhelyben (tangazdaságban, tanudvarban stb.) vagy az iskolával történt megállapodás alapján állami vállalatnál, szövetkezetenél és egyéb munkáltatónál (a továbbiakban: vállalatnál) a képzés céljának megfelelő – a tantervi követelményeket megvalósító – termelőmunkában való részvétellel történik.*

(2) *A vállalatnál folyó gyakorlati oktatás rendjét – a jogszabály keretei között – a szakmunkásképző iskola határozza meg és gondoskodik annak irányításáról, valamint ellenőrzéséről. A gyakorlati képzés oktatóit – ha jogszabály másképpen nem rendelkezik – az iskola biztosítja.*¹⁵

Külön kitértek a törvényalkotók a vállalatok képzéssel kapcsolatos kötelezettségeire is:
 „11. § (1) A tanulók gyakorlati oktatását csak olyan vállalatnál lehet megszervezni, amelynél megvannak az eredményes szakmai képzéshez és a neveléshez szükséges feltételek.

(2) A vállalatnál szervezett gyakorlati oktatás esetén a vállalat köteles a képzés – jogszabályban meghatározott – feltételeit biztosítani és a tanulót a választott szakmára előírt követelményeknek megfelelően foglalkoztatni, neveléséről, egészsége és testi épsége megővéséről gondoskodni, valamint az előírt juttatásokban részesíteni.

(3) Attól a vállalattól, amely a képzés lényeges feltételeit és a tanulók szakmai fejlődését nem biztosítja, a tanuló foglalkoztatásának jogát határozott vagy határozatlan időre meg lehet vonni. Egyidejűleg a tanuló további gyakorlati képzéséről is intézkedni kell.”¹⁶

A szakképzés palettáján újabb színfoltot jelentettek a szakiskolák, amelyekről az 1985. évi oktatási (I.) törvény szólt. Eszerint 3 szakterületen szerveznek ilyen képzést: egészségügyin (3 évfolyamos), gép- és gyorsíron (2 évfolyamos), valamint speciális szakiskolain (2 évfolyam) a fogyatékkal élőknek, amely bizonyítvány szakmunkás-, illetőleg betanított munkás munkakör betöltésére képesített.¹⁷

Egyfajta duális képzési rendszer működött tehát abban az időben is, ugyanakkor a monolit államberendezkedés és a valós versenyt erősen korlátozó gazdasági rendszer miatt a szakember képzés struktúrája és társadalmi megbecsültsége is természetesen elmaradt Európa gazdaságilag fejlettebb részétől. Az iskolarendszer átfogó fejlesztéséért a Művelődési Minisztérium, a szakképzés tartalmának korszerűsítéséért pedig a szakminisztériumok voltak felelősek. Kialakult a gyakorlati képzés viszonylag hatékony módja is, amely szerint a tanulmányok elején, az alapképzés során iskolai vagy vállalati tanműhelyekben, később pedig „élesben”, egy adott vállalat üzemi termelésébe, mindennapi munkavégzésébe bekapcsolódva történt. Jól látható tehát, hogy a nyolcvanas évek közepétől is történtek olyan változások, amelyek közelítettek a valódi duális képzéshez, de a hamarosan bekövetkező rendszerváltás alapjaiban érintette a szakképzést is.

Komoly gondot jelentett, hogy a világban megtapasztalható, egyre gyorsuló technikai fejlődést nem tudták sem az iskolák (pl. az 1990-es évek fordulójára a 2600-féle szakképzési tankönyv 80%-a elavult), sem az üzemek (gépek, berendezések, technológia) követni. Találón fogalmazta meg azokra az évtizedekre (de kijelenthetjük, hogy napjainkra is vonatkoztathatóan) a szülők kialakult és hangoztatott véleményét Szücs Pál, miszerint „a szakképzés fontos dolog, de inkább csak a szomszéd gyereke járjon oda.”¹⁸

2.3. A rendszerváltás és a hazai szakemberképzés

A rendszerváltás előbb vagy utóbb, de alapjaiban érintette az ország gazdasági és társadalmi életének minden területét, így a szakképzést is. Már az 1980-as évek második felétől történtek kísérletek a szakképzés megreformálása és az érezhető új igények kielégítésére. A legfontosabbak ezek közül a világbanki projekt, az adaptív szakképzés, az integrált szakképzés, valamint az IPOSZ osztályok voltak.¹⁹ A Világbank oktatási tanácsadói a magyar szakképzési rendszerben az alábbi változtatásokat tartották szükségesnek: szakmacsoportokban történő képzés, a képzés nyújtson szakmát, és biztosítsa a rugalmasságot, a közismereti tárgyak hangsúlyosabb oktatása, az idegen nyelvi, valamint a kommunikációs képességek fejlesztése. Az 1991–1996 között 36 millió USD és nagyságrendileg hasonló hazai kormánytámogatással megvalósuló fejlesztési program keretében a konkrét szakmai képzés 1993-tól, 61 iskolában 13 szakmacsoportban indult meg (1. Gépészet, 2. Elektrotechnika – elektronika, 3. Informatika (számítástechnika) – hírközlés, 4. Vegyipar, 5. Építészet, 6. Közlekedés, 7. Mezőgazdaság, 8. Élelmi-

szeripar, 9. Környezetvédelem – vízgazdálkodás, 10. Kereskedelem – marketing, 11. Vendéglátás – idegenforgalom, 12. Közgazdaság, 13. Egészségügy – szociális szolgáltatás).²⁰

A másik kísérlet az adaptív szakképzés volt, amely a vállalati igényekhez való alkalmazkodásra törekvő, rugalmas oktatási szerkezetet jelentett. Ezt a modellt alapvetően azokban az iskolákban lehetett alkalmazni, amelyeknél a megfelelő vállalati háttér biztosítható volt. Ebben a modellben a központi tanterveket helyi (vállalati) igényekhez igazították, és sokban hasonlított a német duális rendszerre, ahol a képzésben a vállalati, gazdasági igények a mérvadóak.²¹

A fenti elgondolásoktól jelentősen eltérő struktúrát jelentett az ún. integrált szakképzés megjelenése, amely egy adott szakterületen több különböző képzési célú iskolatípust egyesített, és a hagyományos 3 éves szakmunkásképzés, valamint a középfokú szakképesítés adó más iskolák közös alapozását jelentette. Végül meg kell említeni az ún. IPOSZ (Ipartestületek Országos Szövetsége) osztályokat, amely 3–3,5 éves képzési forma kifejezetten a kisipari képzési helyekre építve igyekezett korszerű elméleti és gyakorlati tudást nyújtani a tanulóknak.²²

Az 1990-es évek elején a szakképzés legjelentősebb jogi szabályozást az 1993. évi LXXVI. törvény jelentette, amelynek indoklását az alkotók így fogalmazták meg: „Az Országgyűlés abból a felismerésből kiindulva, hogy a Magyar Köztársaságban a társadalmi folyamatokhoz, a nemzetgazdaság követelményeihez és a munkaerőpiac igényeihez igazodó rugalmas és differenciált szakképzési rendszer alakuljon ki, és ezzel járuljon hozzá a gazdaság fejlődéséhez, az Alkotmányban biztosított tanuláshoz való jog érvényesülése, továbbá a munkában való részvétel érdekében biztosított legyen az első szakképesítés, valamint a foglalkoztatáshoz szükséges esélyegyenlőségen alapuló szakmai ismeretek megszerzésének lehetősége.”²³

Az elmúlt negyedszázad hazai, szakképzéssel összefüggő főbb állomásait és fordulópontjait Szilágyi János, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara képzési igazgatója így foglalta össze:

- 1990–1992: a nagyüzemi képzőhelyek megszűnése, válságmenedzselés;
- 1993–1996: a szakképzési és kamarai törvények megszületése, szakképzési konszolidáció;
- 1997–1998: a szakképzés új fejlődési pályára állítása, a szakképzett munkaerő iránti kereslet növekedése, az uniós csatlakozásra történő felkészülés;
- 1998–2002: a NAT és a kerettantervi rendszer, valamint a szakiskolai képzés bevezetése;
- 2003–2009: válságjelenségek a magyar szakképzésben, helyben topogás, szakképzési barkácsolás;
- 2010–2013: a fordulat időszaka, a duális szakképzés bevezetése;²⁴
- 2014-től a duális szakképzés teljes körű kiterjesztése.²⁵

Az 1993-ban megindult jogszabályozási folyamat, és főleg annak a legutóbbi években bekövetkezett érdemi változásai megteremtették a korszerű duális képzés alapjait, és a vállalatokon kívül az újjáéledő gazdasági kamarákat²⁶ is bevonta a szakképzési rendszerbe. Így egyrészt építhettek a duális képzés korábbi hazai hagyományaira, másrészt figyelembe vették Magyarország meghatározó német gazdasági kapcsolatait is. A rendszer fontos eleme az Országos Képzési Jegyzék (OKJ)²⁷ is, amely tartalmazza az állam által elismert szakképesítéseket. Szigorúbban szabályozták a gyakorlati oktatók számára előírt szakirányú szakképesítéseket és a meglévő szakmai gyakorlati időt, részletezték a tanulószerveződés, valamint a finanszírozás kérdésköreit.

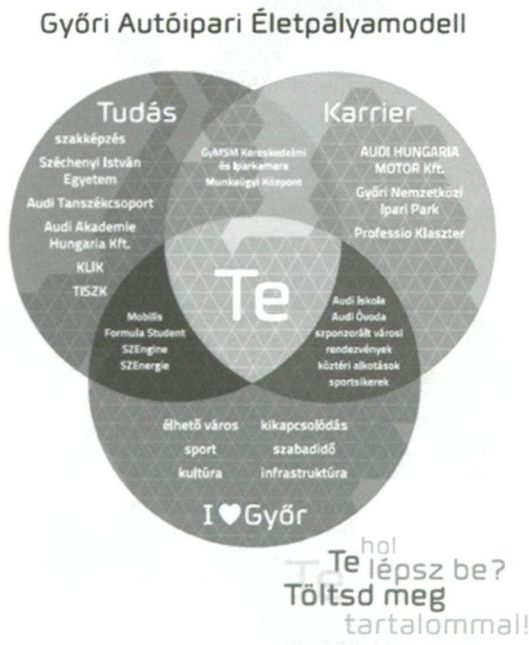
A szakképzés és azon belül a duális képzés jogszabályi környezetének a kialakítása, fejlesztése nyilvánvalóan nem lezárt folyamat,²⁸ és szükségesek lesznek még további finomítások. Kétségtelen azonban, hogy az elmúlt években sikerült egy olyan irányba elindulni, amely – összhangban az európai tendenciákkal²⁹ – megteremtheti az alapját annak, hogy a gazdasági és társadalmi érdekek figyelembe vételével történjen a szakképzés fejlesztése.³⁰

3. A duális szakképzés a gyakorlatban

Győr, mint a hazai gazdaság egyik meghatározó központja, földrajzi helyzetéből és (gazdaság)történeti múltjából adódóan is minden korszakban élen járt az innovációban. A szakképzés vonatkozásában olyan kiemelkedő vállalatok jelentették a gyakorlatorientált és minőségi szakemberképzés előzményeit, mint az 1896-ban alapított Rába gyár.³¹ Többek között ezen értékekre alapozva jelentek meg a rendszerváltást követően azok a külföldi nagyvállalatok, akik az itteni, nemzetközi mércével mérve is kiemelkedően képzett munkaerőre számítottak. A város és a régió kamarai kultúrája is kiemelkedő, amely többek között az országosan is modellértékű Győr-Moson-Sopron Megyei Pályaorientációs Konzorcium pályaválasztást segítő tevékenységével támogatja a tagvállalatokat.³² A Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottság 2013–2020 közötti időszakra megfogalmazott megyei szakképzés-fejlesztési koncepciója is biztos hátteret jelent a duális szakképzési gyakorlat és a Győri Autóiipari Életpályamodell számára.³³

1. ábra. A Győri Autóiipari Életpályamodell

Figure 1. Career-model of the Automotive Industry in Győr

3.1. Tanulószerződés a diák–szülő–munkaadó szempontjából

A duális képzési struktúrában, azon belül is a tanulószerződés rendszerében a szakképzés leginkább érintett szereplői, a diákok, a szülők, valamint a vállalatok is megtalálhatják a számukra előnyös szempontokat. A diák és a szülő³⁴ oldaláról nézve azért érdemes tanulószerződést kötni, mert számos kézzelfogható (anyagi) előnnyel is jár (ez a gyakorlati képzési idő hosszától függően nagyságrendileg 10–20 ezer forint közötti havi összeget jelent). Amennyiben az adott diák a hiányszakmák listájában lévő szakképesítésben tanul, úgy a tanulmányi átlageredményétől függően havonta 10 000–30 000 Ft tanulmányi ösztöndíjban is részesülhet. Az is fontos előny, hogy a társadalombiztosítási jogszabály alapján a tanulószerződés idejére biztosítottá válik a tanuló, és az iskolarendszerű szakképzésben eltöltött idő szolgálati időnek minősül. Nem mellékes szempont az sem, hogy tanulószerződéssel az egyén ingyenes gyakorlati képzésben részesül, hiszen a gazdálkodó szervezet nem fogadhat el hozzájárulást és nem kérhet költségtérítést a gyakorlati képzés nyújtásáért. Mindemellert egészséges és biztonságos munkakörülmények garantálását írják elő a törvények a gazdálkodó szervezet számára. Bizonyos cafeteria elemek is benne vannak a rendszerben, mivel a tanuló a munkaruhán kívül étkezési hozzájárulásban (a gyakorlati képzési napokon egyszeri kedvezményes étkezésben, vagy az étkezési költségeihez természetbeni hozzájárulásban) részesül. Az is lényeges szempont, hogy a már diákként megkezdett munkahelyi szocializáció következtében növekszik a fiatalok elhelyezkedési esélye.³⁵

A munkaadók szempontjából is előnyös a tanulók fogadása, hiszen olyan fiatalokkal biztosíthatják a szakember-utánpótlásukat, akiket 1-2 évig a saját vállalkozásuknál láttak dolgozni, és mind szakmai, mind pedig emberi oldalról lehetőség nyílt egymás megismerésére. A rohamosan fejlődő gazdasági környezetben a versenyelőnyt és a piacon maradást biztosító, legújabb technikai eszközök és berendezések beszerzésére is előnyösebb feltételekkel van lehetőségük a tanulószerződéssel diákokat fogadó gazdálkodó szervezeteknek, mivel a célzott pályázati kiírások egyik feltétele, hogy rendelkezzenek tanulószerződéses jogviszonnyal. További gazdasági előnyt jelenthet a vállalkozásoknak a vonatkozó törvényi és jogszabályi rendelkezések értelmében az, hogy a visszaigénylések miatt szinte „ingyenes” a tanuló képzése. Szakmai szempontból az is előnyös, hogy szükség esetén információt, tanácsot lehet kérni a Szakképzési Tanácsadó Hálózattól és lehetőség adódik a rendszeres tapasztalatcserére is. Nem utolsó sorban jelentősen növelheti egy cég presztízsét és hitelesen kifejezi a vállalat társadalmi felelősségvállalását, ha a lehetőségeihez mérten fogadja gyakorlati képzésre a tanulókat, azaz a jövő szakembereit.³⁶

Tanulmányunkban a továbbiakban két olyan vállalat és egy klaszter duális szakképzés területén és érdekében kifejtett tevékenységét ismertetjük, amely modellként szolgálhat országos szinten is a közép- és felsőfokú szakemberképzés számára.

3.2. Az Audi Hungária Motor Kft. duális szakképzési gyakorlata

A világ legnagyobb motorgyáráként nyilvántartott német vállalat 1993-ban telepedett le Győrbe.³⁷ Kezdetől fogva elkötelezett volt a város és a régió fejlődésében, így bekapcsolódott a szakemberképzésbe is.³⁸ A 2001 óta működtetett duális szakképzése keretében több mint 1400 szakmunkástanuló sajátította el szakmáját, akik átfogó és versenyképes szaktudással léphettek be a magyar munkaerőpiacra. Az elmúlt évek statisztikái alapján a náluk végzett tanulók túlnyomó többsége az Alma Mater vállalatnál kezdte meg a szakmai pályafutását, ahol hosszú távú biztos munkahelyekre, vonzó szakmai fejlődési lehetőségekre és akár nemzetközi karrierre is számíthatnak. A vállalat szakmunkástanulói kiváló teljesítményt nyújtottak a legutóbbi, 2014-es Szakma Sztár fesztiválon, valamint a Szakma Kiváló Tanulója Versenyen is.³⁹

2. ábra. A duális képzési rendszer az Audi Hungaria Motor Kft.-ben
 Figure 2. Presentation of the dual education system at Audi Hungaria

Duális képzés bemutatása az Audi Hungariánál

Audi Akademie Hungaria

**Képzési idő:
5 év érettségivel**
(Bevezetve a 2013/14-es tanévtől)

Szakmunkás-tanuló	Szakközépiskolai érettségi + technikus oklevél Duális képzés 13. osztály Szakközépiskolai érettségi 9-12. osztály	Szakközépiskola Szakképzés
Autóelektronikai műszerész	Általános iskola 1-8. osztály	
Autószerelő		
Mechatronikai technikus		
Automatikai technikus		
Gépgyártástechnológiai technikus		

**Képzési idő:
3 év, érettségi nélkül**

Szakmunkás-tanuló	Szakmunkás bizonyítvány Duális képzés 10-11. osztály 9. osztály	Szakközépiskola Szakképzés
Villanyszerelő	Általános iskola 1-8. osztály	
Karosszérialakatos		
Szerszámkészítő		
Autógyártó		
Járműfényező		
Gépi forgácsoló		

Az Audi Hungariával együttműködő középiskolák

Lukács Sándor
Mechatronikai és Gépészeti Szakképző Iskola és Kollégium

- ▶ Autóelektronikai műszerész
- ▶ Autógyártó
- ▶ Autószerelő
- ▶ Gépgyártástechnológiai technikus
- ▶ Gépi forgácsoló
- ▶ Járműfényező
- ▶ Karosszérialakatos
- ▶ Mechatronikai technikus
- ▶ Szerszámkészítő

Pattantyús-Ábrahám Géza
Ipari Szakközépiskola és Általános Művelődési Központ

- ▶ Automatikai technikus

Kossuth Lajos
Ipari Szakképző Iskola, Kollégium és Felnőttek Középiskolája

- ▶ Villanyszerelő

Szakmai gyakorlatot csak az a diák teljesíthet, aki a partneriskolában tanuló jogviszonyral rendelkezik és szakmai végzettséget még nem szerzett.

A duális szakképzés keretében 2014-ben a vállalatnál 250 szakmunkástanuló képzése zajlott 13 különböző elektronikai és fémipari szakmában. A gyakorlatorientált szakmunkásképzésben történő szerepvállalás része a vállalat hosszú távú személyügyi stratégiájának. Ennek érdekében együttműködik a győri Lukács Sándor Mechatronikai és Gépészeti Szakképző Iskola és Kollégiummal, a Pattantyús Ábrahám Géza Ipari Szakközépiskola és Általános Művelődési Központtal és a Kossuth Lajos Ipari Szakközép-, Szakiskola és Kollégiummal. Az szakmunkástanulók az adott iskolában sajátítják el az elméleti ismereteket, míg a szakmai gyakorlati képzésre a megfelelő előtanulmányokat követően a vállalat saját, 2011-ben átadott, világszínvonalon felszerelt Projekt- és Oktatóközpontjában, valamint a termelésben kerül sor. A kiemelkedő képzési színvonalat igazolta az is, hogy 2014-ben az Audi Hungaria nyerte el a Német–Magyar Ipari- és Kereskedelmi Kamara (DUIHK) szakképzési díját. A díj alapítójának a célja az volt, hogy olyan projekteket és kezdeményezéseket ismerjenek el, amelyek jelentős mértékben és példaértékű módon segítik elő a gyakorlatorientált szakképzést Magyarországon.⁴⁰ Ez a hatékony gyakorlati képzési struktúra több évtizede jól működik számos európai országban, melyek közül Németország kiemelkedik. „*Nem kívét főzünk vagy fénymásolunk, hanem valódi munkát végzünk*” – mondta egy interjúban egy német fiatalember, aki szintén duális képzésben sajátította el a szakmáját.⁴¹ A német „slágertermék”-nek is nevezett duális szakképzési modellre mint a fiatalkori munkanélküliség csökkentésének a hatékony eszközére is tekintenek az uniós tagországok. Ugyanakkor tévedés lenne azt hinni, hogy a német modellt változtatás nélkül kellene átvenni, hiszen minden országnak a saját oktatási, gazdasági adottságai és elképzelései alapján kell alakítania a képzési modellt, figyelembe véve a bevonható vállalatok kultúráját és törekvéseit. A Magyarországon működő német vállalatok jó példával járnak elől, de a magyar kormány arra törekszik, hogy középtávon a jelenlegi 8 ezerről 20 ezerre emelkedjen a szakképzésben részt vevő gazdálkodó szervezetek száma, és 50 ezer helyett 70 ezer diákot oktathassanak a gyakorlati képzési helyeken.⁴²

3.3. Duális képzés a NEMAK Kft-nél

A Nematik-cégcsoport⁴³ a világ legnagyobb független, azaz nem autógyártó vállalathoz tartozó hengerfej- és motorblokkgyártó kapacitásával rendelkezik. A több kontinensen lévő 34 üzeme 48 járműgyárral áll üzleti kapcsolatban, amelyek közé tartozik az Audi, a BMW, az Opel és a Renault is. A győri gyár évente 2,5 millió hengerfejet gyárt, és csaknem 900 embert foglalkoztat. 2009 óta saját szakember képzést indítottak, amelyben eddig több mint 100 fő vett részt. 2014-ben 27 diák alapozta meg a gyárban a gyakorlati ismereteit. 2015. január 27-én stratégiai együttműködési megállapodást kötöttek a magyar kormánnyal, többek között a középfokú fémipari szakképzés támogatásáról.⁴⁴

Egy speciális területen, a melegüzemi (fémöntödei) szakmában van szüksége szakemberekre a győri üzemnek, ugyanakkor az ország gazdasági szerkezetének rendszerváltást követő átalakulása miatt egy időben visszaesett a nehézipari szakemberek iránti kereslet, így mára eltűntek a kapcsolódó képzések is. Öntőszak hosszú évek óta országosan sem indult, így az öntészeti iparágban napjainkra súlyos szakemberhiány alakult ki, ami a fejlesztésekben gondolkodó öntödei vállalkozásokat egyértelműen gátolja a növekedésben. A Magyar Öntészeti Szövetség⁴⁵ és a Nematik közös érdeke az volt, hogy az öntő szakmát visszavezesse az Országos Képzési Jegyzékbe. 2009-ben a vállalat kezdeményezésére indult el az a szakmai egyeztetés-sorozat, amelyben a magyarországi öntödék mellett szerepet kaptak közép- és felsőfokú oktatási intézmények, Győr város önkormányzata és az illetékes kormányzati szervek is. Mindennek eredményeként 2012-ben a győri Lukács Sándor Mechatronikai és Gépészeti Szakképző Iskola és Kollégium járműipari fémalkat-

rész-gyártó szakot indított az év szeptemberében. A vállalat a gyakorlati képzés során a diákokat egy újonnan létrehozott, három egységből álló oktatóbázisban képzzi, ahol tanterem, tréning szoba és öltöző is rendelkezésre áll. A Nemak a járműipari fémalkatrész-gyártó szak mellett további hat szakma tanulóit fogadja: a Lukács Sándor Iskolából duális képzés keretein belül melegüzemi szakos, szerszámkészítő, gépi forgácsoló, gépgyártás-technológiai technikus és mechatronikai technikus tanulók, míg a szintén győri Pattantyús Ábrahám Géza Ipari Szakközépiskola és Általános Művelődési Központból automatika technikus és erősáramú elektrotechnikus diákok érkeznek a céghez. A vállalat számára nemcsak azért előnyös a hiányszakmák oktatása, mert ezzel folyamatosan biztosítani tudják a szakember-utánpótlásukat, hanem mert egyúttal olyan munkatársakat tudunk kinevelni, akik a munkába lépésük első napjától fogva ismerik a cég kultúráját, termelési folyamatait és a leendő kollégáikat is.⁴⁶

3.4. A Professio Fémipari Klaszter tevékenysége

A Professio Fémipari és Szakképzési Klaszter fémipari megmunkálással foglalkozó vállalkozások szövetsége, amelyet 2008. április 14-én alapítottak. Létrehozásának célját a következőkben fogalmazták meg: „*a fémiparban tevékenykedő győri és Győr környéki vállalatok összefogása, versenyképességük javítása a fémipari tevékenységekből adódó együttműködésen és közös képviseleten, érdekérvényesítésen keresztül, továbbá a szakemberhiány újszerű, innováción alapuló megoldása.*”⁴⁷ Jelenleg 18 tagja van a szerveződésnek, és összesen mintegy 1600 fő az alkalmazottaik létszáma. A klaszter 2 győri (Lukács Sándor Mechatronikai és Gépészeti Szakközép, Szakiskola és Kollégium, Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középiskola) és 1 mosonmagyaróvári (Hunyadi Mátyás Szakképző és Szakközépiskola) iskolával együttműködve, a jelen kor technológiai követelményeinek figyelembevételével közösen fejleszti az elméleti és gyakorlati oktatási anyagot, valamint a szakoktatók és szaktanárok ismereteit. A tanulók gyakorlati képzésére a tagvállalatok korszerű, nemzetközi viszonylatban is versenyképes telephelyein tanulószerveződés keretén belül nyújtanak lehetőséget.⁴⁸ A célok elérése érdekében a klaszter szoros kapcsolatban áll Győr város, illetve a régió oktatási, képzési és munkaügyi intézményeivel.⁴⁹ A klaszter a következő négy fő irányt fogalmazta meg és egyben tűzte ki magának feladatként: 1. A fémipari szakmák vonzóvá tétele, pályaorientáció (a pályaválasztás előtt álló tanulóknak szóló rövidfilmmel és szórólappal vonzóvá tenni a fiatalok számára a fémipari szakmákat; a tanulószerveződéssel a műhelyekben gyakorlati képzésen részt vevő diákok szülei számára úgynevezett szakmai szülői értekezlet tartása); 2. Szakmai oktatók, szaktanárok fejlesztése (rendszeres céglátogatásokon keresztül lehetőséget biztosítanak a tanároknak, hogy megismerhessék az egyes tagvállalatokat, az ott alkalmazott korszerű technológiákat); 3. Elméleti oktatási anyag fejlesztése (a szakképző intézmények oktatási anyagait igyekeznek a régió munkaerő piaci elvárásaihoz igazítani és a tagvállalatok igényeinek megfelelő ismeretanyaggal kiegészíteni); 4. Gyakorlati képzés fejlesztése (hangsúlyt helyeznek arra, hogy a gyakorlati képzés tartalma a jelenlegi technológia szintet képviselje, ezért a tagvállalatok elkötelezettek a gyakorlati képzőhelyeik fejlesztése mellett, valamint a tanulószerveződéssel náluk lévő minden diák számára láthatóvá és megismerhetővé teszik az üzemeikben fellelhető egyedi speciális technológiákat).⁵⁰

JEGYZETEK

1. A 2015. szeptemberi tanévkezdésre duális alapképzési szakot hirdető intézmények és partner-vállalataik listáját lásd: http://www.felvi.hu/pub_bin/dload/FFT_2015A/dualis_kepzesek_lista_15A.pdf (2015. január 30.)
2. Idén 22 ezer hallgató végez a duális szakképzés keretében (MTI, www.edupress.hu, 2014. 04. 29.) (2015. január 28.).
3. Bár olyan kutatási eredmények is napvilágot láttak, melyek megkérdőjelezzik mindezt. Lásd Horn Dániel „Feleslegesen erőltetjük a duális szakképzést idehaza?” című írását: http://www.portfolio.hu/gazdasag/munkaugy/feleslegesen_eroltetjuk_a_dualis_szakkepzezt_ide_haza.203029.html (2015. január 30.). Lásd még: Horn Dániel: A szakiskolai tanoncképzés rövid távú munkerő-piaci hatásai. Közgazdasági Szemle. LXI. évf. 2014. szeptember. 975–999.
4. http://eduline.hu/kozoktatas/2014/12/19/Drasztikus_csokkenes_egyre_kevesebben_tanul_OP2DE8 (2015. január 30.).
5. Tanulmányunkban a középfokú szakemberképzésre fókuszálunk, ugyanakkor jelezzük, hogy Győrben élen jártak a felsőfokú duális képzés elindításában is. Lásd bővebben: Mészáros Attila szerk. (2013): A hazai felsőoktatás fejlesztése. Duális mérnökképzés megvalósítása Magyarországon. Universitas-Győr Nonprofit Kft. A vonatkozó nemzetközi tapasztalatokról lásd: Palkovics László, Jósvai János (2013): A duális felsőfokú képzés nemzetközi tapasztalatai. In: Mészáros Attila szerk. (2013): I. m. 36–52.
6. A szakoktatás történetét elsősorban Szabó Gábor (1997): A duális képzés rendszere és a projekt orientált képzés kapcsolata című munkája alapján foglaljuk össze.
7. Lásd még: Horváth Márton (2006): A hazai szakképzés és mérnök-tanárképzés kultúrtörténete. In: Benedek András szerk. (2006): A szakképzéspedagógia alapkérdései. Typotex. Budapest. 13–15.
8. 1922. évi XII. törvénycikk az 1884. évi XVII. törvénycikkbe iktatott ipartörvény módosításáról. A törvény bizonyos tanulói létszám függvényében konkrét feladatokat is ró az ipari szereplőkre: *„Amennyiben ipari vagy kereskedelmi érdekképviselet, vállalat vagy felekezet oly községben kíván tanonctanfolyamot, illetőleg tanonciskolát létesíteni, amelyben az alkalmazásban levő tanoncok száma az illető érdekképviselethez, vállalathoz vagy felekezethez tartozó tanoncokat nem számítva, a huszonötöt meg nem haladja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter az engedély megadását ahhoz a feltételhez kötheti, hogy a létesíteni kívánt tanonctanfolyam, illetőleg tanonciskola látogatását a községben foglalkoztatott többi tanoncnak is lehetővé tegye. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértően azoknak a vállalatoknak tulajdonosait, akik huszonötnél több tanoncot alkalmaznak, tanonctanfolyam, azokat pedig, akik negyvennél több tanoncot alkalmaznak, tanonciskola (112. §) létesítésére kötelezheti, ha az illető községben, ahol vállalatuk van, a tanoncoknak száma, saját tanoncaikat nem számítva, a huszonötöt meg nem haladja meg.”* A törvény teljes szövegét lásd: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=7523> (2015. január 30.).
9. A tanonciskolák helyzetéről lásd bővebben: Nagy Péter Tibor (2000): Iparos-tanonc oktatáspolitikai az irányított gazdaság születésének évtizedeiben. Magyar Pedagógia. 100. évf. 1. szám. 79–96.
10. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8349> (2015. február 4.).
11. Horváth Márton: I. m. 16–17.
12. 1961. évi III. törvény a Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről. „10. § (1) A középfokú oktatás gimnáziumokban, szakközépiskolákban és technikumokban történik.” <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8436> (2015. február 02.).
13. Uo.
14. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8474> (2015. február 02.).
15. Uo.
16. Uo.
17. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8548> (2015. február 02.).
18. Szűcs Pál (1992): Szakképzés az ezredfordulón. Tankönyvkiadó. Budapest. 51.
19. V. ö.: Szabó Gábor (1997): I. m. 30–37.

20. Tót Éva (1996): A világbanki szakképzési modell. *Educatio*. 1996/1. 40–49. <http://www.hier.iif.hu/hu/letoltes.php?fid=tartalomsor/1141>
21. Benedek András (1992): Adaptív szakképzési modell. *Eredmények és tanulságok*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
22. V. ö.: Szabó Gábor (1997): I. m. 34–36.
23. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=9018> (2015. február 5.).
24. Bihall Tamás (2011): A modern három éves szakmunkásképzés bevezetése Magyarországon. *Szakképzési Szemle*. XXVII. évf. 2011/1. 5–25.; Dávid János (2011): Érvék a duális szakképzés koncepciójának gazdagításához. *Szakképzési Szemle*. XXVII. évf. 2011/1. 33–41.; Parragh László (2013): A duális szakképzés bevezetése Magyarországon. *Szak- és felnőttképzés*. 2013. II. évfolyam. 7–8. szám. 9–11.
25. Szilágyi János (2014): Duális képzéssel a munka világába. *Az Magyar Kereskedelmi és Iparkamara szerepvállalása a duális képzés kialakításában*. *Szak- és felnőttképzés*. 2014. III. évf. Tanévnyitó. 14–16.
26. Lásd bővebben: 1994. évi XVI. törvény a gazdasági kamarákról. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=9074> (2015. február 5.).
27. Az OKJ-t lásd bővebben: https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=297 (2015. február 5.).
28. Klész Tibor (2013): A szakképzéssel összefüggő legfontosabb törvényi változások áttekintése. *Szak- és felnőttképzés*. 2013. II. évf. 2. szám, 27–31. Az elmúlt két évtized vonatkozó legfontosabb jogszabályai közül az alábbiakat emeljük ki: Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.); 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről; 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről; 2012. évi LXXI. törvény A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény módosításáról; 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról; 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről; 1999. évi CXXI. törvény a gazdasági kamarákról; 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről; 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről; 8/2006. (III.23.) OM rendelet a szakképzés megkezdésének és folytatásának feltételeiről, valamint a térségi integrált szakképző központ tanácsadó testületéről; 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról; 2012. évi CCXV. törvény az egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú törvények módosításáról; 37/2003. (XII.27.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről; 150/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet Az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről; 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról; 2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról (az OKJ-val, a szakmai és vizsgakövetelményekkel, a szakképzési hozzájárulással, a szakmai vizsgáztatással, valamint a Regionális/Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságokkal kapcsolatos kormány- és miniszeri rendeletek felsorolását lásd: <http://www.fmkik.hu/download.php?id=5007>).
29. V. ö.: A szakoktatás és -képzés támogatása Európában (2012): A Bruges-i Közlemény. Az Európai Unió Kiadóhivatala. Luxembourg.; Gondoljuk újra az oktatást stratégia (2012). Európai Bizottság, 2012. november 20. (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1233_hu.htm); Európa Tanács 2013. június 27–28-i következtetési az „Ifjúsági munkanélküliség elleni küzdelemről” (http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-13-314_hu.doc).
30. A középfokú szakképzési rendszer irányváltásairól lásd bővebben: Vámosi Tamás (2011): *Képzés, tudás, munka. A magyar szak- és felnőttképzési rendszer szerepe és funkciója a társadalmi-gazdasági térben a 21. század elején*. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest. 14–18., 65–124. Lásd még: Nyéki Lajos: A duális szakképzés jogszabályi környezete. In: Mészáros Attila szerk. (2013): I. m. 11–35.
31. <http://www.raba.hu/cegtortenet.html>
32. A Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara pályaválasztást támogató tevékenysége modellértékű. A „Pályaválasztásról mindenkinek” (2013) és a „Szakmakínáló általános iskolásoknak” (2014) című, szülőknek és diákoknak szóló tájékoztató kiadványaik nagy népszerűségnek örvendenek. (<http://www.gymskik.hu/upload/gymskik/szakmakinalo/>).
33. Győr-Moson-Sopron Megyei Szakképzés-fejlesztési koncepció 2013–2020 (2013). BHF Európa Kft. Győr. (<http://www.gymskik.hu/hu/letoltes/7741/8445b>).

34. <http://dualis.hu/informacio/szulo-vagyok> (2014. október 15.).
35. Lásd bővebben: <http://dualis.hu/informacio/diak-vagyok> (2014. október 15.).
36. Lásd bővebben: <http://dualis.hu/informacio/diak-vagyok> (2014. október 15.).
37. <http://www.audi.hu/>
38. <http://audi.hu/szakkepzes/>
39. „Stafétaátadás a szakképzésben” (2014). Audi Mobil. 2014. július. 32.; <http://www.autopro.hu/gyartok/Audi-versenyeredmenyek-igazoljak-a-dualis-kepzesunk-szinvonalat/9583/> (2015. január 8.).
40. <http://www.autopro.hu/oktatas/Az-Audi-Hungaria-dualis-kepzeset-dijaztak/8994/> (2015. január 8.).
41. Orosz Márta (2013): "Nem kávét főzünk vagy fénymásolunk, hanem valódi munkát végzünk" http://eduline.hu/felnottkepzes/2013/12/6/Dualis_szakkepzes_Nemetország_AEAKHH (2014. október 15.).
42. http://eduline.hu/felnottkepzes/2015/1/30/Varga_Mihaly_szerint_egy_rossz_diplomanal_t_ECIDI5 (2015. február 5.)
43. www.nemak.com
44. <http://www.kormany.hu/download/d/aa/30000/Nemak.pdf> (2015. február 15.)
45. <http://www.foundry.matav.hu/>
46. Pardavi Mariann (2014): Szakembereket képez magának a győri Nemak. <http://www.autopro.hu/oktatas/Szakembereket-kepez-maganak-a-gyori-Nemak/9592/> (2014. október 15.).
47. <http://professio-gyor.hu/>
48. V. ö.: Karvázy Eszter–Bajka Györgyi (2014): A munkahelyi képzés és gyakorlat minőségbiztosítása nemzetközi jó gyakorlatok alapján. Szak- és felnőttképzés. 2014. III. évf. Tanévkönyv. 31–33.
49. Az érintettek együttműködésére vonatkozóan lásd még: Dobszai Barbara–Vámosi Tamás (2013): A középfokú szakképző iskolák és a vállalati szféra együttműködési jellemzői a szakmai gyakorlati képzés tükrében. Szakképzési Szemle. XXIX évf. 2013/3. 23–42.
50. <http://professio-gyor.hu/celjaink/>

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Benedek András (1992): Adaptív szakképzési modell. Eredmények és tanulságok. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Benedek András szerk. (2006): A szakképzéspedagógia alapkérdései. Typotex. Budapest.
- Bihall Tamás (2011): A modern három éves szakmunkásképzés bevezetése Magyarországon. Szakképzési Szemle. XXVII. évf. 2011/1. 5–25.
- Dávid János (2011): Érvek a duális szakképzés koncepciójának gazdagításához. Szakképzési Szemle. XXVII. évf. 2011/1. 33–41.
- Dobszai Barbara–Vámosi Tamás (2013): A középfokú szakképző iskolák és a vállalati szféra együttműködési jellemzői a szakmai gyakorlati képzés tükrében. Szakképzési Szemle. XXIX évf. 2013/3. 23–42.
- Györgyi Zoltán (2011): A triális szakképzés felé? *Educatio*. 2011/3. 331–341.
- Karvázy Eszter–Bajka Györgyi (2014): A munkahelyi képzés és gyakorlat minőségbiztosítása nemzetközi jó gyakorlatok alapján. Szak- és felnőttképzés. 2014. III. évf. Tanévkönyv. 31–33.
- Kléz Tibor (2013): A szakképzéssel összefüggő legfontosabb törvényi változások áttekintése. Szak- és felnőttképzés. 2013. II. évf. 2. szám. 27–31.
- A magyarországi szakképzés rövid áttekintése (2011). Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (Cedefop). Az Európai Unió Kiadóhivatala. Luxemburg.
- Mészáros Attila szerk. (2013): A hazai felsőoktatás fejlesztése. Duális mérnökképzés megvalósítása Magyarországon. Universitas-Győr Nonprofit Kft. Győr.
- Parragh László (2013): A duális szakképzés bevezetése Magyarországon. Szak- és felnőttképzés. 2013. II. évf. 7–8. szám. 9–11.

- Nagy Péter Tibor (2000): Iparos-tanonc oktatáspolitikai az irányított gazdaság születésének évtizedeiben. Magyar Pedagógia. 100. évf. 1. szám. 79–96. http://www.magyarpedagogia.hu/document/NagyP_MP1001.pdf
- Pardavi Mariann (2014): Szakembereket képez magának a győri Nemak. <http://www.autopro.hu/oktatas/Szakembereket-kepez-maganak-a-gyori-Nemak/9592/> (2014. október 15.)
- Szabó Gábor (1997): A duális képzés rendszere és a projekt orientált képzés kapcsolata. Kandó Kálmán Műszaki Főiskola, Budapest. Letölthető: <http://mek.oszk.hu/01800/01805/>.
- Szilágyi János (2014): Duális képzéssel a munka világába. Az Magyar Kereskedelmi és Iparkamara szerepvállalása a duális képzés kialakításában. Szak- és felnőttképzés. 2014. III. évf. Tanévnyitó. 14–16.
- Szűcs Pál (1992): Szakképzés az ezredfordulón. Tankönyvkiadó. Budapest.
- Tót Éva (1996): A világbanki szakképzési modell. Educatio. 1996/1. 40–49.
- Vámosi Tamás (2011): Képzés, tudás, munka. A magyar szak- és felnőttképzési rendszer szerepe és funkciója a társadalmi-gazdasági térben a 21. század elején. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest.
- <http://www.1000ev.hu>